

Veera Laine, tutkija, Ulkopoliittinen instituutti
Jussi Lassila, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

COVID-19 VENÄJÄLLÄ

PUTININ NÄYTELMÄÄ UHKAA YLEISÖKATO

Venäjän ilmoittamat vähäiset koronavirustartunnat ovat herättäneet ihmetystä. Numerot eivät kerro todellisuudesta, sillä Venäjä ei ole missään vaiheessa testannut kansalaisiaan järjestelmällisesti. Tartuntojen määrä on kuitenkin kasvanut nopeasti, ja tilanne vaikuttaa suoraan Kremlin asemaan kansalaisten silmissä.

Venäjällä on suljettu rajoja ja asetettu ihmisiä karanteeniin covid-19-viruksen leviämisen hillitsemiseksi. Moskovassa karanteenissa pysymistä tarkkaillaan kasvojen tunnistusohjelmien ja valvontakameroiden avulla. 25. maaliskuuta presidentti Vladimir Putin määräsi viikon palkallisen loman, jotta ihmiset pysyisivät vapaaehtoisesti kotona. Moskovon pormestarin Sergei Sobjaninin viesti oli paljon ankarampi, ja 2. huhtikuuta Putin pitikin uuden puheen, jossa hän pidensi määräystä kuun loppuun. Ohjeiden ristiriitainen sävy kertoo Venäjän poliittisen johdon hapuilevasta otteesta.

Venäjän toimia voi verrata erityisesti Kiinan reaktioihin. Epidemian

kriittisessä alkuvaiheessa Kiina saati taudin levinneisyyttä ja vähäteli sen luonnetta. Autoritääristen yhteiskuntien tiedotuspolitiikka tarkoittaa globaalia riskiä, sillä pandemioiden ennakkoinnissa on tärkeää saada riippumatonta tietoa mahdollisimman pian. Toisaalta taudin luonteen paljastuttua Kiinan keskusjohtoinen hallinto on toistaiseksi osoittanut tehokkuutensa.

Venäjän hallinnon kyky kontrolloida internetiä jää kauas Kiinasta. Riippumattomien lähteiden tarjoamat uutiset yhdistettynä Kremlin tiedotuksen ja toimien ristiriitaan ovat lisänneet kansalaisten epäluottamusta viranomaisiin. Epäluottamukselle löytyy myös vahvoja historiallisia perusteita.

Se, että Venäjä on seurannut muun maailman karanteenitoimia, näyttäytyy monille venäläisille liioitteluna. Valtiontelevisiossakin on naureskeltu lännen ”panikoinnille”. Jotkut näkevät viranomais-toimet järjestöinä ja epäilevät, että niiden todellinen syy piilee jossain muualla. Toisaalta monet uskovat, että tautitilanne on paljon kerrottua huonompi.

Venäjän terveydenhuoltojärjestelmä on monilla alueilla suoranaissessa kriisissä, mutta resurssipula ei ole enää ainoa ongelma. Kremlin neuvostoajasta juontuva tiedotuspolitiikka vesittää osaltaan epidemian hoitoa. Esimerkiksi keuhkosairauksiin liittyvää osaamista on Venäjällä paljon, mutta kansalaisten

luottamuspuola instituutioihin voi kostautua silloinkin, kun apua olisi tarjolla.

Toisaalta on mahdollista, että isku hallinnon oikeutukselle voi olla lopulta Venäjällä pienempi kuin läntisissä demokratioissa. Lännessä on totuttu ajatukseen toimivasta terveydenhuollosta, joten shokki on suurempi kuin Venäjän kaltaisessa matalan luottamuksen yhteiskunnassa. Kremlin ongelma on kuitenkin tämänhetkinen poliittinen tilanne. Kremlin havahduttua siihen, ettei nykyjärjestelmä voi jatkaa ilman Putinia vuoden 2024 jälkeen, hallinto päätti runnoa perustuslakiin pikavauhtia lisäyksen hänen presidenttikausien nollamisesta. Muutoksista ilmoitettiin tammikuussa, ja duuma hyväksyi ne 10. maaliskuuta. Perustuslaillinen portti Putinin käytännössä elinikäiselle presidenttiyhdelle vuoteen 2036 asti on nyt auki.

Alkuvuonna todistettu näytelmä hallituksen ja pääministerin erosta, perustuslain muuttamisesta ja Putinin aseman sementoisesta osoitti, että Kreml toimii yhä estottomammin. Edes muodollisia demokraattisia periaatteita ei noudateta. Tämä on jatkumoa hallinnon koville otteille, joilla Moskovan paikallisvaaleihin liittyneet protestit tukahdutettiin kesällä 2019.

Putin on pitänyt henkilökohtaisesti tärkeänä, että uusi perustuslaki saa laajan kannatuksen kansalaisilta. Tämä oli määrä mitata huhtikuun 22. päivä pidettävässä äänestyksessä, mutta virusepidemian vuoksi Putin taipui siirtämään sitä. Juridisesti perustuslain muuttaminen ei kuitenkaan riipu äänestyksen tuloksesta, vaan kyse on symbolisesta tuesta: vaikka kukaan ei pitäisi hallinnon järjestämää näytelmää tositarinana, Putin haluaa silti kuulla aplodit. Siksi hän tuskin haluaa käyttää epidemiaan liittyvää poikkeustilaa äänestyksen perumiseen.

Covid-19-pandemian vakaavuus luo Venäjän politiikan jatkuvuudelle täysin uuden kontekstin. Kremlille kansalaisten symbolinen tuki nimenomaan tänä keväänä on tärkeä, koska käsillä on maan poliittisten rakenteiden röyhkeä uudelleenjärjestely. Samaan aikaan tiedetään, ettei kansalaisten tuki Putinille ole varauksetonta.

Helmikuussa 27 prosenttia venäläisistä halusi nähdä Putinin jatkavan presidenttinä vuoden 2024 jälkeen, kansalaisista 34 prosenttia puolestaan toivoi hänen jättävän politiikan. Vuoteen 2024 on aikaa, mutta pandemian arvaamattomat seuraukset taloudelle uhkaavat horjuttaa Putinin poliittista projektia.

Viruspandemia uhkaa myös toista poliittisesti tärkeää tapahtumaa. Venäjän nykyjohto on yrittänyt vaalia kansalaisten omanarvontuntoa vetoamalla erityisesti historiaan, ja 9. toukokuuta vietetystä voitonpäivästä odotetaan tänä vuonna erityisen mahtipontista, sillä se juhlistaa toisen maailmansodan päättymisen 75-vuotispäivää. Länsimaiden johtajat ovat vältelleet tapahtumaa poliittisista syistä vuoden 2014 jälkeen, mutta nyt terveydelliset varotoimet saattavat pitää poissa myös Putinin läheisemmätkin kollegat. Kiusallisinta olisi kuitenkin omien kansalaisten poissaolo juhlasta, joka on perinteisesti kerännyt valtavia yleisömääriä Venäjän kaupunkien kaduille.

Perustuslakiäänestyksen siirtyminen uhkaa Kremlin näytelmän uskottavuutta, sillä kansalaisten tuki ja halu mukautua tilanteeseen voi hiipua epidemiakriisin laajentuessa ja taloustilanteen heikentyessä entisestään. Voitonpäivän yleisöjuhlan järjestäminen nykytilanteessa näyttää yhtä lailla vastuuttomalta, mutta sen peruminen tarkoittaisi merkittävää arvovaltappiota nykyjohdolle. Nopeasti leviävä virus pakottaa maan johdon vastaamaan kansalaisten aiempaa syvempään epäluottamukseen, jota pahentaa kasvava huoli terveydestä.